

Τι είναι ένας πατέρας;
Qu'est-ce qu'un père?
What is a father?

15. 05. 2021

1η Διαδικτυακή Ημερίδα
1ère Journée en Ligne
1st Online Day-meeting

των Φόρουμ της Πολύγλωσσης Ζώνης ΔΦ-ΣΨΦΛΠ
de la Zone Plurilingue de l' IF-EPFCL
of the Forums of the Multilingual Zone IF-EPFCL

Πρελούδιο Φόρουμ της Τουρκίας

Αποφασίσαμε για τις εργασίες της φετινής χρονιάς του Φόρουμ της Τουρκίας να μελετήσουμε το σεμινάριο του Λακάν «Η Αγωνία». Καθώς αυτό το σεμινάριο υπήρξε ιδρυτικό κείμενο για τη γέννηση της λακανικής ψυχανάλυσης, ήταν ενδιαφέρον να προχωρήσουμε στη θεωρητική ανάγνωση του σεμιναρίου κάνοντας τη σύνδεση με τα γεγονότα που οδήγησαν στη γέννηση της λακανικής ψυχανάλυσης.

Κλείνοντας το Σεμινάριο της Αγωνίας με την συνεδρία, «Από το αντικείμενο α στα ονόματα του πατέρα», της 3ης Ιουλίου του 1963, προαναγγέλλει την εισαγωγή στο Σεμινάριο του επόμενου έτους. Στα λεγόμενα του έδωσε έμφαση στην δομικό στοιχείο του ελλείμματος κάνοντας τη μετάβαση από το Όνομα-του- Πατέρα στα Ονόματα-του-Πατέρα¹. Στη συνέχεια, έδωσε μια διάλεξη με τίτλο «Τα Ονόματα του Πατέρα» στις 20 Νοεμβρίου 1963, όπου ενημέρωσε το ακροατήριο του ότι δεν θα μπορούσε να κάνει το προγραμματισμένο σεμινάριο του, όπως αυτό προβλεπόταν, και που κανονικά θα διαρκούσε όλη την ακαδημαϊκή χρονιά². Αυτός ο λόγος, που μπορεί να εκληφθεί ως εκδίκηση και στον οποίο αισθανόμαστε την μομφή του και την ευάλωτότητα του, εστιάζεται πάνω στο ερώτημα «τι είναι ένας πατέρας;». Η στιγμή που ο Λακάν αρχίζει να θέτει το ερώτημα του πατέρα με μεγάλη σοβαρότητα, αντιστοιχεί ιστορικά με το λίκνο της λακανικής ψυχανάλυσης. Από αυτή την άποψη, το θέμα της Ημερίδας των Φόρουμ της πολύγλωσσης ζώνης της Αθήνας είναι μία συνέχεια των εργασιών μας αυτής της χρονιάς.

Ο Φρόυντ έκανε μια απόπειρα να απαντήσει στο ερώτημα «τι είναι ένας πατέρας;» με το μυθικό πατέρα του «Τοτέμ και ταμπού». Ο πατέρας αυτός είναι ο πρωταρχικός πατέρας. Έχει στην κατοχή του όλη την απόλαυση, και η δύναμη του αντλεί την εξουσία της στην ίδια του την ύπαρξη, ως πρωταρχικό αίτιο. Γι' αυτό το λόγο, το ερώτημα της ύπαρξης είναι αποκλεισμένο. Ο Λακάν λέει ότι το αίτιο ακολουθεί την επιθυμία και ότι η ίδια η επιθυμία δεν μπορεί να είναι το αίτιο του εαυτού της. Το υποκείμενο προηγείται του ερωτήματος της ύπαρξης³. Το αίτιο της επιθυμίας είναι η έλλειψη, και χωρίς αυτή την έλλειψη το ερώτημα της ύπαρξης δεν τίθεται. Ο πρωτόγονος πατέρας, που αναφέρει ο Φρόυντ, εξαιρείται του ερωτήματος του αιτίου. Στην πραγματικότητα, ο Φρόυντ αναγκάστηκε να σκοτώσει τον πρωτόγονο πατέρα, για να μιλήσει για τον πατέρα. Ενώ ο Λακάν λέει ότι η απόπειρα του Φρόυντ ήταν άλλο ένα εγχείρημα για να διασφαλίσει με οποιοδήποτε τίμημα την ύπαρξη του πατέρα...⁴.

Ο πρωτόγονος πατέρας που ο Φρόυντ επιχείρησε να σκοτώσει με το μύθο του είναι προ- πολιτισμικός και ένα πλάσμα απεριόριστης δύναμης. Μπορούμε εύκολα να σκεφτούμε, ήδη από τις πρώτες γραμμές του «Τοτέμ και ταμπού», ότι αυτός ο πατέρας είναι ένας άνθρωπος. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να μιλήσουμε εδώ για υποκείμενο, ούτε να μάθουμε αν το υποκείμενο είναι άντρας ή γυναίκα. Η εμφυλοποίηση είναι μια διαίρεση υποκειμενική. Αυτός ο πρωταρχικός πατέρας, που ανήκει σε έναν προ-υποκειμενικό μύθο, είναι παντοδύναμος και μη υποταγμένος στην εμφυλοποίηση και στην υποκειμενικότητα.

Αργότερα, στο κείμενο του Φρόυντ πάνω στο Μωυσή και το μονοθεϊσμό, σε αντίθεση με τον ζώδη πατέρα του Τοτέμ και ταμπού, εμφανίζεται ένας θεϊκός πατέρας και αυτός ο πατέρας είναι απαραίτητος ως άμυνα απέναντι στην απειλή της θηλυκότητας. Εδώ το οιδιπόδειο άγχος κατευθύνεται προς την μητέρα και όχι προς τον πατέρα. Μετά το Τοτέμ και ταμπού, ο Φρόυντ προσπάθησε να βρει μια απάντηση η οποία να συμπεριλαμβάνει την υποκειμενικότητα πάνω στο ερώτημα του «τι είναι ένας πατέρας;». Ο πατέρας, που αναφέρεται σε αυτό το κείμενο, βρίσκεται ανάμεσα στην γυναίκα και στον άντρα εξαιτίας της θεϊκής φύσης του. Ο Λακάν αναφέρει στο σεμινάριο του «Ακόμη» ότι ο Θεός, ως πρόσωπο του Άλλου, είναι ανάμεσα στον άντρα και στην γυναίκα⁵. Σύμφωνα με τον Λακάν, αυτός ο δεύτερος μύθος του «Ο Μωυσής και ο μονοθεϊσμός» μπορεί να αναγνωσθεί ως μία συμπερίληψη της συμβολικής λειτουργίας του πατέρα μέσα στην υποκειμενικότητα.

Ο θάνατος του πατέρα δεν καταργεί το νόμο, αλλά τον καθιστά πιο δυνατό. Στο μύθο του Οιδίποδα ο θάνατος του πατέρα δεν ανοίγει τον δρόμο στις σεξουαλικές επαφές με τη μητέρα. Αντιθέτως, θεοσιζεί το νόμο της απαγόρευσης της αιμομιξίας. Αυτή είναι η πατρική λειτουργία. Για να αναρριχηθεί ο γιος στο θρόνο, πρέπει να σκοτώσει τον πατέρα του, και έτσι να συναντήσει τον ευνουχισμό. Ο πατέρας, που είναι ο φορέας του ευνουχισμού, είναι ο πραγματικός Πατέρας⁶ και η θέση αυτού του πατέρα είναι αδύνατον να επιτευχθεί. Ο Λακάν λέει: «Ο πραγματικός πατέρας δεν έχει άλλο πραγματικό. Δεν είναι τίποτε άλλο, παρά μια επίπτωση της γλώσσας.»⁷. Είναι ο φορέας του ευνουχισμού, που είναι η επίπτωση των σημαινόντων στην έμφυλη σχέση η οποία είναι αδύνατη. Ο πατέρας ως όνομα παράγει την απαγόρευση της αιμομιξίας μέσω του ευνουχισμού⁸.

Αργότερα, στο σεμινάριο RSI, ο Λακάν διατυπώνει το Όνομα-του-Πατέρα με όρους εικονοφαντασιακού, συμβολικού και πραγματικού και μιλάει για την λειτουργία του σε σχέση με τον βορρόμειο κόμβου. Υπογραμμίζει ότι έχει ως λειτουργία να διαχωρίσει το εικονοφαντασιακό, το συμβολικό και το πραγματικό μεταξύ τους ως ένας τέταρτος κόμβος. Η λειτουργία του πατέρα είναι να ονομάζει και, έτσι, είναι απαραίτητο να διατηρήσουμε το εικονοφαντασιακό, το συμβολικό και το πραγματικό ως ξεχωριστά το ένα από το άλλο. Επιπλέον, όπως και με τον βορρόμειο κόμβο, τα Ονόματα-του-Πατέρα μπορούν να είναι απροσδιόριστα⁹.

Αυτό που μένει στην ψυχανάλυση από το θάνατο του πατέρα είναι το όνομα του. Το όνομα σηματοδοτεί το πράγμα που θα γίνει αργότερα το υποκείμενο. Ωστόσο, αυτό το σημαδεμένο ον δεν το γνωρίζει ακόμη. Ερωτήματα πάνω σε αυτό το σημαίνον που σημαδεύει το είναι εγείρονται μετά τη γέννηση του υποκειμένου. Όταν ο Λακάν μιλούσε για την κυριαρχία του ονόματος, θα έπρεπε να το αφουγκραστούμε ως έναν ψυχαναλυτικό λόγο ο οποίος δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο μέσω ενός ακατανόμαστου πράγματος. Τα γεγονότα που οδήγησαν στην γέννηση της Λακανικής ψυχανάλυσης είναι σύγχρονα με την έναρξη από το Λακάν μιας μακρόχρονης συζήτησης πάνω σε αυτό το πράγμα το οποίο δεν ονομάζεται. Στην ομιλία του της 20 Νοεμβρίου¹⁰, υπογραμμίζει ότι το όνομα του Φρόυντ γίνεται από μέρα σε μέρα όλο και περισσότερο μη λειτουργικό. Η λειτουργία των πραγμάτων, τα οποία ομαδοποιούνται γύρω από ένα Όνομα που γίνεται κάθε μέρα μη λειτουργικό, είναι να αφήνουν πίσω του το αντικείμενο α. Έτσι, ο αναλυτικός λόγος και η κλινική του μη όλου καθίστανται εφικτά.

Begüm Topaloğlu & Sinan Tayfur
Members of the Turkish Forum of the Lacanian Field
Απόδοση στα ελληνικά : Διονύσης Μπράτης - Θώμη Μανωλοπούλου

¹Lacan, J., Seminar Anxiety, op. cit., lecture of July 3, 1963, p.336.

²Lacan, J., (2012), Baba-nin-Adlari, (Ersan.M., Trans.), (Original work published 1963), p.62.

³Lacan, J., (2012), Baba-nin-Adlari, (Ersan.M., Trans.), (Original work published 1963), p.68.

⁴Lacan, J., Seminar The Foundation of Psychoanalysis, 1964

⁵Lacan, J., Seminar Encore, op. cit., lecture of February 20, 1973.

⁶Lacan, J., Seminar The Other Side of Psychoanalysis, op. cit., lecture of March 18, 1970.

⁷Lacan, J., Seminar The Other Side of Psychoanalysis op. cit., lecture of March 18, 1970, p.153.

⁸Lacan, J., Seminar R.S.I., op. cit., lecture of February 11, 1975.

⁹Lacan, J., Seminar R.S.I. op. cit., lecture of April 15, 1975.

¹⁰Lacan, J., (2012), Baba-nin-Adlari, (Ersan.M., Trans.), (Original work published 1963), p.96.

οργανωτική επιτροπή/ commission d'organization /organisational commission

Dionisios Bratis - υπεύθυνος ο.ε./responsable c.o. /responsible o.c.

Georgios Giakoumakis
Katerina Karagianni
Evangelia Kommata
Anna Christodoulaki
Dora Karadima

επιστημονική επιτροπή/ commission scientifique/ scientific commission

Stylios Moriatos υπεύθυνος ημερίδας/responsable de la Journée/responsible of the day-meeting

Maria Koukoumaki FCL Athènes
Katerina Karagianni Forum d'Athènes
Begum Topaloglu FCL de Turquie
Cynthia Jabbour FCL du Liban
Anna Wojakowska-Skiba FCL de Pologne
Ioana Ciovarnache FCL de Roumanie

Η εγγραφή πραγματοποιείται μέσω του website στο κάτω μέρος της σελίδας. Το κόστος εγγραφής στην ημερίδα ανέρχεται στα 20 ευρώ κατ' άτομο (σύνολο Free). Αφού πραγματοποιήσετε τραπεζική μεταφορά με αιτιολογία το όνομά της κράτησης και τη φράση "**Συνδρομή για δραστηριότητα του Φόρουμ της Αθήνας**", θα επιβεβαιώσουμε την κράτησή σας και θα σας ειδοποιήσουμε μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

L'inscription peut se faire par le biais du site web, dans la partie inférieure du site. Les frais d'inscription à la 1ère Journée de la zone Plurilingue de l' IF-EPFCL sont de 20 euros par personne (total Free). Après avoir effectué un virement bancaire avec l'indication le nom de votre inscription et la phrase "**Inscription à l'activité du Forum d'Athènes**", nous allons confirmer votre réservation et vous en informer par e-mail.

The registration can be completed through the website at the bottom part of the event-page. The registration fee for the 1st conference of the Multilingual Zone of the IF-EPFCL is 20 euros per person (total Free). After completing a bank transfer indicating the reservation name and the phrase "**Registration for activity of the Forum of Athens**", we will confirm your reservation and inform you by e-mail.

Τραπεζικός λογαριασμός: ΕΤΕ Φόρουμ της Αθήνας - BNG Compte Bancaire: Forum of Athens - NBG Bank account: Forum of Athens
IBAN: GR29 0110 1100 0000 1104 8017 096

πληροφορίες/ renseignements/ information

website: www.champlacanianathenes.net

e-mail: info@champlacanianathenes.net